

Za hejkaly do Železných hor a na zámek Maleč

GPS souřadnice: 49.771204, 15.6835058

Praktické informace

Délka trasy: 4–8 km

Obtížnost: Velmi lehká trasa, která vede výhradě po rovině. Pro menší děti je určena kratší trasa, kterou lze projet s terénním kočárkem a na kole. Delší trasu projdou školáci, ale kočárky kolem rybníka neprojedou.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 130 km ujedete za hodinu a půl. Pojedete po D11 až ke sjezdu 66, pak sjedete směr Ledec nad Sázavou → Leština → Golčův Jeníkov → Maleč.

www.idos.cz

Turistická mapa: [Odkaz na mapy.cz](#)

Parkování: U obecního úřadu v Malči je parkování zdarma.

Zámek Maleč (www.zamekmalec.cz)

Otvírací doba:

Červen – září: soboty a neděle 10 – 17 hod

Prohlídky pro max. 20 osob se konají každou celou hodinu. Ve dnech státních svátků je s výjimkou víkendů zavřeno.

Vstupné: dospělí: 100 Kč, studenti a důchodci: 50 Kč

Možnost občerstvení: **Krámeček s dobrotami hned vedle zámku**

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Doubrava, Slatiňany, Skuteč, Lipnice nad Sázavou, Hlinsko, Polička, Žďár nad Sázavou, Ledec nad Sázavou atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Trasu testovali kamarádi Barbora a Josef z Ledče nad Sázavou.

Postřehy dětí:

Barunka (9 let): „Bylo mi líto, že jsem se nedostala k zámku, protože byl zrovna zavřený. Ale moc se mi líbila alej stromů a taky napínavá pěšinka kolem rybníka. Našla jsem tři hříby přímo na cestičce.“

Pepíno (10 let): „Našel jsem ve skále zkamenělinu a cestou snědl hodně jablíček a švestek. Šli jsme delší trasu, ale i když už mě pak bolely nohy, tak nelituji.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

zveme vás do kraje Železných hor, ale nemusíte se bát, žádný Mordor na vás nečeká. :)

Provedeme vás kolem zámku Maleč a půvabnou krajinou starobylých stromů u řeky Doubravy. Dozvíte se něco o prastaré Libické stezce, která vedla pralesy, přejdeme ovčácký most a budeme hledat zkameněliny. Pokud se vám zachce, můžete o víkendech (od června do září) navštívit zámek Maleč, který patřil významnému politikovi 19. stol. Františku Ladislavu Riegrovi. Posledních 14 let svého života zde strávil i jeho tchán František Palacký.

Tento výlet vznikl s velkou pomocí organizace CEKUS, která si ho pro vás objednala. Díky tomu je ZDARMA! :)

Dopis dětem

Ahoj, kluci a holky,

zveme vás do kraje Železných hor, k řece Doubravě a také ke krásnému zámku v obci Maleč. Budeme hledat skryté nápisy, Robinsona s Pátkem a možná natrefíme i na hejkaly. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte. Pokud ji po vylúštění přinesete do Informačního centra Chotěboř nebo do Krámku s dobrotami naproti zámku, dostanete za ni malou odměnu.

Mapa výletu

**START
CÍL**

1 2 3 4 5 6 7 8

ZÁMEK MALEČ

JAN NEPOMUCKÝ

LIDOVÁ ARCHITEKTURA

OVČÁČKÝ MOST

ROBÍNŠON A PÁTEK

STAVENOV

ZÁMEK ROHŇOV

ZVONIČKA

ZVONIČKA

LODĚNKA

BEJSÍ TRASA

RAHLÍK

Chotěboř

INFORMAČNÍ CENTRUM
CHOTĚBOŘ

CEKUS Chotěboř
Centrum kultury a služeb

**Za hejkaly
do Železných hor
a na zámek Maleč**

Doplňovačka

Jdeme na to:

Zaparkujte kdekoli nedaleko obecního úřadu a rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? Taková normální obec, že? Kdo by řekl, že právě tudy v dávných časech vedla slavná Libická obchodní stezka.

A kdo by řekl, že bude mít taková ve znaku mytického tvora. Zkuste ho na budově obecního úřadu najít? Co vám připomíná?

My se dočetli, že je to mořský pes. Tato bájná obluda, která je ve starých spisech uváděná jako *Canis marinus*, by se měla řadit spíše mezi nadpřirozené bytosti. Ovšem podle některých historických rytin lze usoudit, že tak mnozí neznalí označovali například tuleně a jiné ploutvonožce. Jak se do středoevropské země dostal tuleň, je nám záhadou. :)

Víte, co ve znaku znamenají hroty a vlnka? Ostré špičky představují vrcholy Železných hor, vlnka řeku Doubravu. Kolem těchto míst budeme procházet.

Máme pro vás první dnešní otázku, která vám přinese písmenko do tajenky.

1. Jakou barvu má jazyk psa ve znaku obce?

Nalevo zahlédneme venkovní geologickou expozici, která představuje horniny typické pro území Železných hor, na kterém se právě nalézáte. Můžete se na ni jít podívat. Nebo přejděte opatrně silnici a vydejte se po chodníčku směrem doleva (z pohledu úřadu, který máte za zády).

Železné hory... To zní jako z Pána prstenů, že? Nebo z nějaké strašidelné pohádky Bratří Grimmů. Froda a Gluma asi ještě neznáte, ale pohádky známých německých spisovatelů určitě ano. Napsali třeba Perníkovou chaloupku, pohádku o Sněhurce, Šípkové Růžence nebo třeba Brémské muzikanty.

Kterou máte nejraději? Tipneme si! Popelku? My také. :)

Jdeme obcí směrem k zámku. Stejnou cestou chodili lidé už v 10. století. Krajem totiž procházela Liběcká (Libická) obchodní cesta navazující na Zlatou cestu. Právě podél této kupecké stezky vzniklo mnoho středověkých tvrzí i osad. Jedna byla také v těchto místech.

Napravo vidíte dětské hřiště, na kterém si můžete pohrát po skončení výletu, pokud vám zbudou nějaké síly. Držte se chodníku právě na té straně, kde je hřiště.

Kdo první uvidí lípu a pod ní keře šeříku? Kdo žlutou značku, které se nyní budeme chvíli držet?

A kdo domeček, kolem nějž jsou desítky keřů ibišku? Vidíte? Tak to jdete správným směrem.

V samoobsluze Coop si můžete dokoupit svačinku. A teď už hurá k zámku! Budete u něj za 5 minut.

Významnou událostí pro rozvoj kraje bylo založení kláštera ve Vilémově roku 1120. Právě pod jeho působnost Maleč spolu s dalšími osadami v okolí spadala. Klášter doposud stojí, najdete ho 12 km odsud. Je moc hezký, tak kdybyste měli cestu kolem, určitě ho navštivte.

V samotné Malči žádný klášter není, ale na kopci na severní straně obce byla postavena krásná kaplička. Vede k ní stezka od zámku a je odtud hezký výhled.

K zámku (za dvorkem se slepičkami směrem doprava) vás bezpečně dovedou šipky. Jsou umístěny na zámecké zdi, kterou zdobí velké kamenné šišky. Jděte podél zdi směrem doprava a šišky spočítejte. Kolik jich napočítáte až k hlavní bráně?

Pokud jste si naplánovali výlet na víkend, a navíc v období mezi červnem a zářím, můžete se jít na zámek podívat. Pokud Malčí řapete jindy, vraťte na hlavní cestu, odkud si lze zámek prohlédnout alespoň zvenku. Ještě, než se dáte do obhlížení, zkuste najít nalevo od brány v chodníku zabetonovaný železný žlutý ovál, který má souvislost s vodou.

2. Opište slovo nahore.

Podle některých pramenů vlastnil od roku 1150 tvrz dvůr Maleč rytíř Jeník. Jeho úkolem bylo udržovat v pořádku orientační bod – kapličku se znakem orlice na návrší vedle tvrze. Prvním historicky ověřeným nájemcem Malče byl však Vintř z Malče, a to až od roku 1278.

Máme tady nějakého chlapce stejného jména? Je tady nějaký Vinťa? Pokud ano, může jako první vstoupit do zámku... Nebo nás odvést zpátky na hlavní třídu až k první maličké hradební věži.

Cestou mineme v upoutávce zmíněný Krámek s dobrotami, kde si můžete po skončení výletu za vyluštěnou tajenku vyzvednout dáreček. :)

Mineme také růžový dům, který má na zdi jedno písmenko. Přečtete ho. Máte někdo ve jméně takové písmeno? Pokud ano, dotyčný udělá 3 dřepy. Hned se mu půjde lépe, to je vědecky dokázáno. :)

Za vlády Rudolfa Habsburského byl od roku 1588 majitelem Malče Otomar z Holohlav, po něm od roku 1599 Jan Benedeta z Nečtív. V této době se začal stavět zámek.

Majitelé se tu začali točit jak apoštolové na orloji, zámek různě zvelebovali a přestavovali.

V roce 1719 koupil panství František Josef, hrabě ze Schonfeldu. Jeho dcera Kateřina se roku 1764 provdala za knížete Jana Adama z Auerspergu. Tento rod vlastnil malečské panství až do roku 1862, kdy je koupil JUDr. František Ladislav Rieger. K zámku tehdy patřil i malečský velkostatek a obce Modletín a Rušínov. Celkem 6 dvorů, 16 rybníků a 1 polesí, což bylo tedy dost velké panství. Rieger musel být velmi majetný, když si je mohl dovolit.

Zastavte se u naučné tabule, která o Riegrovi vypráví. Najděte fotku celé rodiny i s popiskem.

3. Jak se jmenuje žena napravo?

Sice je to Riegrova dcera, ale trošku vypadá jako jeho manželka. To holt tenkrát byla taková móda!

A protože pánové Palacký a jeho zeť Rieger patří mezi nejvýznamnější osobnosti kraje i našich dějin, dovolte nám o nich napsat pár slov. Nebo zkusí nějaké informace z hlavy „vydolat“ rodiče? Tak schválně... :)

Začneme třeba tím, že se zeptáme, na které bankovce pana Palackého ve své peněžence najdete.

Správně! Na tisícovce. Vybavíte si, kdo je na dvoutisícovce? Nebo jste ji už dlouho neviděli? Napovíme, že je to žena... Na pětisícovce je T. G. M. čili tatíček Masaryk. Ale nejsme si tím jisti, protože si vůbec nepamatujeme, kdy jsme měli naposledy takovou bankovku v ruce. :) Hezký spolek! Ať se rodiče či prarodiče zamyslí, zda se mohli potkat i v životě, nejen v peněženkách či v trezorech v bankách.

František Ladislav Rieger (1818–1903) patřil k nejvýznamnějším českým osobnostem 19. století. Jako český politik a spoluzakladatel Národní (staročeské) strany během revolučního roku 1848 jako poslanec Říšského sněmu ve Vídni a Kroměříži neúspěšně usiloval o inovace plánované rakouské ústavy a rozdělení monarchie do samostatnějších celků. Po obnově ústavnosti v roce 1860 působil jako hlavní spolupracovník Františka Palackého, kterého později vystřídal na pozici předsedy Národní strany. Zemřel ve věku 84 let v roce 1903 a jeho vskutku královský pohřeb se stal celonárodní manifestací. Zasloužil se o rozvoj českého národa a obnovu české státnosti. Je důkazem, že má sláva politiků dost jepičí život. Kdyby dnes lidé nechodili venčit děti a psi do vinohradského parku zvaného „Rígráč“, možná by už Frantovo příjmení nikdo neznal.

Byť se o něm jako o politikovi a publicistovi učí gymnazisté... **František Palacký** je na tom o malinko lépe, propracoval se už do vzdělávacích plánů základek. Sepsal totiž Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Svě životní dílo vytvořil právě na malečském zámku. Bylo významné, protože v časech, kdy jsme byli jedním z mnoha národů Rakouska-Uherska, se tak trochu pochybovalo, jestli vůbec samostatný národ jsme. Jestli splňujeme definici toho slova. Mluvilo se víc německy než česky, pěkně se nám to tu míchalo také s Němci... A do toho si přijde František Palacký a sepíše naše dějiny! Navíc pěkně tlusté, aby bylo všem jasné, že jsme národ odjakživa. Wow, husarský kousek!

I proto je František Palacký (1798–1876) uznáván jako Otec národa (neplést s Otcem vlasti Karlem IV.) a dodnes je jistě jednou z nejvýznamnějších osobností celé naší historie. Jako historik, politik, organizátor kulturního a vědeckého života, spolupracovník Josefa Jungmanna a Josefa Dobrovského. Jeho nejdůležitějším dílem jsou zmíněné pětisvazkové Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě.

Jeho dceru Marii si vzal za manželku právě F. L. Rieger. Palacký se po smrti manželky stal členem rodiny svého zetě a v 64 letech (tedy ještě před dosažením dnešního důchodového věku) se na posledních 14 let života odsunul na vejmínek na zámek Maleč. Kde ovšem nepěstoval mrkev ani holuby, ale psal.

Pokud by vás zajímaly podrobnosti ze života obou pánů, navštivte interiéry zámku. Prohlídka začíná v hale prvního patra. K vidění je i pracovna Františka L. Riegera, která byla ještě před 15 lety v dezolátním stavu. Restaurátor tu strávil rok. Kromě portrétů politika a jeho rodiny od Josefa Mánesa a Václava Brožíka se jako vzácný exponát dochoval i pracovní stůl.

Mezi místnosti, které vypadají přesně jako za časů svých uživatelů, patří také pracovna Františka Palackého. K vidění je rovněž celý Riegerův slovník naučný, tedy první česká encyklopedie, o kterou se zasloužil. V zámecké knihovně je zhruba devět tisíc svazků. Komu dnes patří? Václavu Macháčkovi Riegrovi, prapravnukovi F. L. Riegra a praprapravnukovi F. Palackého. Restituce mu panství vrátila. Pan Macháček Rieger je noblesní bělovlasý pán, právem pyšný na své předky. Býval kytaristou ve skupinách Karkulka a Country beat Jiřího Brabce. Dnes dává přednost klasické hudbě. Roku 2018 pan Macháček Rieger zámek otevřel veřejnosti.

Vzpomenete si, jak se jmenovala křestním jménem vaše praprababička a prapradědeček? :)

K zámku přiléhá anglický park, který vlastnoručně zakládal a před 200 roky opečovával sám František Rieger. Roste zde řada cenných dřevin. Vidíte nějaké přes zed? Máte na zahrádce nějaké stejné?

My také opečováváme naši zahrádku, ale rostou nám na ní pouze máta, jabloně a cuketa! A samozřejmě pampelišky a jetel! Těch máme dost na rozdávání. :)

Odbočíme doprava a uvidíme hned několik soch a také zvoničku. Zda stojí v místě kapličky, kterou střežil rytíř Jan, se nám nepodařilo zjistit. Možná ano!

Barokní socha svatého Jana Nepomuckého v životní velikosti z roku 1707 se vyznačuje esovitě prohnutou figurou světce. Postavte se jako on a prohněte se tak, aby byla vaše záda jako písmeno S. Těžké, že? A teď si představte, že takhle křivě tady Jenda stojí už více než 300 let! To chce rehabilitaci!

Přejdeme k soše Panny Marie. Najděte letopočet.

4. **Opište poslední číslici z letopočtu.**

Jdeme kousek po žluté turistické značce. Potkáme krásnou chaloupku a hned kousek za ní odbočíme doprava. Do polí! Budeme hledat ovčácký most... A také si ještě chvilku vyprávět.

Touto cestou chodíval slavný skladatel Antonín Dvořák. Jak se v Malči ocitl?

V zámku pobývala Riegerova dcera Marie (provdaná Červinková), jedna z nejvdělanějších Češek své doby. Byla literátka, tedy spisovatelka. Často vymýšlela příběhy a slova oper – tedy libreta. Jakobína a Dimitrije zhudebnil právě Antonín Dvořák. Skladatel byl v souvislosti se vznikem těchto oper s Marií Červinkovou v častém písemném kontaktu a na Malči i několikrát pobýval. V denících libretistky i v dobové korespondenci se na tyto návštěvy zachovaly krásné vzpomínky.

Jsme zase o něco chytřejší, a tak se od zámecké zahrady vydáme doleva do polí a o několik minut později z mírného kopečku směrem k říčce.

Před námi je několik úplně uschlých stromů. Což je sice smutné, ale aspoň nám to naznačuje, že jsme se neztratili a jdeme správně.

Pod správou obce Maleč spadají osady Jeníkovec, Hranice, Blatnice, Předboř, Dolní a Horní Lhota.

Je pravděpodobné, že Jeníkovec, Hranice i Blatnice vznikly kdysi právě na Liběcké stezce. Vesnice byly orientovány na zemědělství, důležitý zde byl chov koní. Část obyvatel pracovala v lese. Roku 1922 zničila bekyně mniška 90 procent všech lesních porostů. Zda zničila i tyto stromy, nevíme. Spíše asi ne. Kdyby za ně mohla, dávno by padly k zemi.

Víte, co je bekyně mniška?

Žádná jeptiška, jak byste možná tipovali, ale pěkná můra. Kalamitní druh nočního motýla. Nejčastěji se přemnožuje v uměle založených smrkových či borových monokulturách starých 40 až 80 let. Ve smíšených lesích není nebezpečná, ovšem v čistě smrkových nebo borovicových může představovat velký problém. Jedna housenka sežere nebo poškodí asi

tak 1000 dvojehliček jehličí. Smrk hyne při ztrátě více než 70 % jehlic, borovice při ztrátě více než 90 %. Přirozenými nepřáteli bekyně jsou brouci (krajník pižmový, střevlíci), mravenci, lumci, lumčici a například i kukačka, které nevdají dlouhé housenčí chlupy.

Fujtajbl, nám by tedy housenčí chlupy v krku vadily. A dost! Už proto, že musejí hrozně šimrat.

Ale zpátky k Malči. Přesnější zprávy o obci máme až od roku 1933, kdy byla založena kronika obce. Dozvídáme se v ní, že měla Maleč 110 domů a 819 obyvatel. V letech 1870 až 1883 zde byl cukrovar, který ovšem později předělali na tkalcovnu. Cukr nebo látky, to přece vyjde nastejno, že? Po roce 1918 ji koupil majitel zdejšího velkostatku a zavedl zde výrobu umělých barviv. Dále zde zřídil strojní truhlárnu. Mezi obcí Maleč a Hranice byla postavena kruhová cihelna. V letech 1850 až 1915 se v Malči vařilo i pivo. Nyní zde už nikdo zlatavý mok netvoří, tak si taťkové musejí nechat zajít chuť. :)

Sejdeme z kopce a naše cesta povede alejí doleva. Ale až za chvíli. Nyní ještě ujděte pár desítek metrů rovně. Kdo první uvidí ovčácký most? Je více než 100 let starý, kamenný a klene se přes řeku Doubravu. V jeho těsné blízkosti se nachází novější most, přes který je možné přejíždět i těžší technikou.

Kdo kdysi přecházel přes ovčácký most? To je otázka, na kterou určitě dokážou odpovědět i prátka!

Zahrajeme si na ovečky. Až budeme řeku přecházet, všichni si krásně zabezčíme, aby si most vzpomněl na staré dobré časy. Martínku, žádné trkání! Nejsi beran a ostatní by mohli skončit v Doubravě. :)

Počítání oveček nedoporučujeme, aby nám nikdo neusnul.

Nebo si můžeme zazpívat nějakou písničku o ovečkách. Vzpomenete si na nějakou?

Beskyde, Beskyde, kdo po tobě ide, černooký bača ovečky zatáčá, černooký bača ovečky zatáčá...

Po mostě přejdeme zase zpátky a vrátíme se do aleje. Zazpíváme si ještě jednu ovčáckou písničku.

*Ovčáci, čtveráci,
vy jste naši vičku
i tu ?????
vy-pá-slí.*

*To je lež
jako věž
nebyla to vička
ani ????
byl oves.*

5. **Doplňte plodinu z písničky.**

Vrátíme se od mostu, odbočíme doprava a jdeme alejí podél krásné řeky.

Doubrava pramení na Vysočině v Radostínském rašeliništi – nejrozsáhlejším na Českomoravské vrchovině. Má více pramenů, za hlavní se považuje potok, který napájí rybníky Doubravníček a Doubravník. Ze Žďárských vrchů teče řeka Údolím Doubravy a Železnými horami, které prolamuje Chittussiho údolí. Vysočinu poté opouští a vtéká do Polabí. Nakonec se po 88 kilometrech vlévá do Labe u Kolína. Je to malebný tok, kolem nějž vede řada našich výletů s tajenkou.

V Doubravce žijí kapři, candáti, líni, ale také štiky, sumci i úhoři. Poslední dvě jmenované rybky se často objevují v pohádkách.

Ve které pohádce si král nechal připravit úhoře, aby porozuměl řeči zvířat?

Sumec se zase často vyskytuje v pohádkách o vodnicích. Kamarádili se s ním třeba vodníci Volšoveček nebo Čepička a lovil ho loupežník Rumcajs.

Víte, že je sumec velký z čeledi sumcovitých vedle jeseterovitých ryb největší sladkovodní rybou v Evropě? Pro svou velikost a vzácnost je sportovními rybáři velice vyhledávanou, byť obtížně ulovitelnou rybou. Je to převážně noční dravec.

Široká nízká hlava pozvolna přechází v protáhlé tělo pokryté silnou kůží a slizem. Po stranách široké tlamy se mu vlní dlouhé chrupavčité vousy. Dva v horní čelisti a čtyři kratší v dolní. Slouží jako chemoreceptory. Sumci v nich mají chuťové buňky. Tedy ty, co máte vy jen na jazyku. A jako by to nestačilo, mají je i po celém bříše. Už jste někdy ochutnávali oběd pupíkem? Sumec to dokáže! Tahle specialita mu nahrazuje špatně vyvinutý zrak. Asi aby při své poloslepotě neslupl nějakou ryбку s prošlým datem spotřeby. Což se stane kdekomu, ani nemusí mít sumce v příbuzenstvu. Velmi silné čelisti jsou vybaveny velkým množstvím drobných zubů, kterým se říká „kartáče“. Jsou skloněny dovnitř tlamy a fungují jako struhadlo. Sumec může být až 3 metry dlouhý a 300 kg těžký. Prostě větší podvodní prase.

Procházíme krásnou alejí. Stromy jsou staré i několik set let. Dýchá z nich na nás minulost. Všichni, kdo se pod nimi kdy procházeli, všechny veverka, co běhaly po jejich větvích, datlové, kteří pečovali o jejich zdraví... Je to doslova fukejř dějin. Poznáte, o které stromy jde?

6. Jak se jmenuje plod dubu?

Víte, že dva zdejší neznámější duby mají jméno? Dva duby letní, které vidíte napravo za říčkou, se jmenují Robinson a Pátek.

Jsou pojmenované podle románových hrdinů. Víte, o kterou slavnou knihu jde?

Život a zvláštní podivná dobrodružství Robinsona Crusoa, námořníka z Yorku je kniha anglického autora Daniela Defoa, která byla poprvé vydána roku 1719. Pátek je po námořníkovi, který ztroskotal na opuštěném ostrově, druhou nejvýznamnější postavou knihy. Je to domorodý chlapec, kterého Robinson zachrání před kanibaly. Na počest dne, kdy k záchraně došlo, mu dá jméno Pátek. Po mnohaletém pobytu na ostrově se Pátkovi i Robinsonovi podaří společně odplout do Evropy na lodi, která k opuštěnému ostrovu náhodně připluje. Fiktivní dvojice Crusoe a Pátek je dodnes považována za symbol pevného přátelství.

Kdo je váš nejlepší kamarád? Zvládli byste s ním bydlet na opuštěném ostrově? Kdybyste si s sebou mohli vzít jen pět věcí, které by to byly? S mobilem nepočítejte, na ostrově není signál! :)

Alej nás dovede až k silnici do bodu, kde se musíme rozhodnout, zda si trasu buď prodloužíme o další dva kilometry, nebo se začneme stáčet směrem doleva zpátky ke startu výletu. Je odsud asi 2 km. Další část tajenky se luští od tohoto místa až do cíle. Na prodloužené trase hádanky nejsou.

Než se rozhodnete, kterou cestou se vydáte, povíme si jednu místní pověst. Je o hejkalech a lakomém sedlákovi.

Kdysi dávno na nejvyšší jedli v lesích doubravského údolí slétávali se k tajemným poradám „hejkalové“, které mnozí z nejstarších lidí ještě na vlastní uši slyšeli v lese houkat. Pravdu pravdivou vypravoval starý soused o svém pradědu, kterak tento se vypravil za noci se ženou na dřevopych do lesa s vozem. Bylo před první sopotskou poutí. V panském lese porazili pěknou jedli a naložili ji na vůz. Kravky měly co táhnout po špatné cestě, kterou potůčky místy měnily v bažinu. Pospíchali temnou nocí k domovu, když kdesi za nimi táhlým, smutným hlasem zahoukal hejkal. „Neožývej se,“ varovala žena muže. Jenže než to dořekla, muž z bujnosti zavolal: „Hej, hej!“ Sotva doznělo zvolání, byl hejkal za vozem. A nebyl sám. Houkáním zněl celý les. Vůz naráz zastavil, kola uvízla v bahně až po nápravy. Muži i ženě vstávaly vlasy hrůzou na hlavě. I krávy se třásly strachem. V úzkosti začal soused prosit: „Panenko sopotská, pomoz, obětuju ti svíčku jako tahle voj, vyjedu-li.“ „Ale muži, neslibuj, nemáš, zač bys svíci koupil,“ mírnila jej ustrašená žena. Prosebník však na ni zlostně pološeptem zasyčel: „Mlč, nic nedám! Jen musím vyjet!“ Ale nevyjel. Mordoval se i s dobytkem v blátě cesty do rána. Z louže mu pomohli až první poutníci do Sopot. Patřilo mu to, chamtivci! Tak se mu hejkalové pomstili.“

Bojíte se hejkalů? Nebojte. :)

Hejkal je český lesní démon. Také se mu říká hýkal či hejkadlo. Nebo divý muž. Jeho jméno je odvozeno od děsivého volání, které vydává. Nikdy na hejkání nereagujte, neodpovídejte, nepokoušejte se hejkat taky. Je to krajně nebezpečné. Hejkal na to čeká. Podle hlasu určí vaši polohu, skočí vám na záda a prožene vás po lese. V lepším případě vás k smrti utáhá, v horším roztrhá.

Jak hejkaly poznáte? Vypadají jako muži porostlí srstí či mechem. Na hlavě nosí kytici kapradin. Projevují zvýšený zájem o dívky a ženy. Unášejí je a pojmají za manželky. Pokud jim utečou, zle se jim pomstí. Rádi také děsí poutníky a odvádějí je z cesty. Pokud se před hejkalem chcete uchránit, nehoukejte, mějte na nohách botky, otočte si kapsy a mějte u sebe chléb. Máte? Tak se nemusíte ničeho bát!

Delší trasa:

Po silnici se vydáme doprava a půjdeme po ní opatrně asi 10 minut. Přejdeme křižovatku (zpátky se potom na křižovatku vrátíme po silnici zleva) směr Chotěboř a vejdemo do lesa. K rybníku nalevo odbočíme asi po 50 metrech chůze lesem nebo těsně před mostem. Celý rybník Stavenov nyní budeme obcházet po pěšině. Ztratit se tedy nemůžeme. Tato vodní plocha o rozloze 18 ha se nalézá asi 3 km severně od města Chotěboř v okrese Havlíčkův Brod v blízkosti osady Rochňovec. (Že by se tam v něčem rochnili?) Rybník je využíván k chovu ryb. Také je významnou ornitologickou lokalitou, protože se tu líbí vodnímu ptactvu. V těsné blízkosti rybníka se nalézá přírodní rezervace Svatomariánské údolí. Severovýchodně nad nádrží se zvedá vrch Hradiště porostlý přírodě blízkými suťovými lesy. Roste zde hodně jasanů. A mezi jasaný se právě skvěle daří hejkalům. :)

Pěšina nás vede kolem Doubravy až k zámku Rochňovec. Můžete ho vidět za řekou, ale blíž se k němu nedostanete. Takže ani nemáme šanci zjistit, v čem se v něm kdo rochní. Rochňovec postavil roku 1812 Josef Jáchym Vančura. Také zde založil park se vzácnými dřevinami. Od roku 1928 je jako majitel uváděn podnikatel Rudolf Janeček. V té době se ze zámečku stala vila, resp. tzv. podnikatelský zámeček. Kolem roku 1932 se dostal do majetku architekta Grégra a v roce 1946 jej odkoupil podnikatel Antonín Blecha. Nicméně v jeho majetku zůstal pouze necelé dva roky, následně připadl Státnímu statku Čáslav. V letech 1960 až 1970 jej využíval Státní statek Chotěboř. Od roku 1970 se v něm rekreovali zaměstnanci Státního podniku Tesla Vrchlabí. Po roce 1989 byl zámeček navrácen rodině Blechů, nicméně Olga Blechová Matušková (manželka Waldemara Matušky) ho prodala společnosti STATEK DOUBRAVKA, s. r. o., který jej dlouhá léta nevyužíval. Dnes je objekt opuštěný. :(

Stále obcházíme rybník, a pak ještě močály kousek za ním. Až asi 300 metrů za posledními odbočíme od vod po pěšině doleva. Za pár minut dojdeme na silnici, která nás vrátí směrem doleva k místu, kde navážeme na kratší trasu.

Kratší trasa:

Po silnici se nyní vydáme doleva a jdeme se podívat na loděnku.

Území Železných hor je z přírodovědeckého hlediska velmi pestré. Je to dáno velkým rozmezím nadmořských výšek (od 268 po 668 m n. m.), klimatem, vodními toky a geologickou stavbou (jsou zde útvary předprvohorní, prvohorní, druhohorní i čtvrtohorní). Tvorba hor trvala 2,5 miliardy let. Vyskytuje se zde řada vzácných rostlin a živočichů. Proto bylo toto území v roce 1991 označeno jako chráněná krajinná oblast. Na mnoha místech lze najít řadu zkamenělin – třeba právě loděnku.

Opatrně přejdeme silnici a ulovíme si svoji ve skalách u silnice asi 100 metrů od místa, odkud jsme vyšli.

Loděnka hlubinná je druh mořského hlavonožce (něco jako chobotnice) z čeledi loděnkovitých, jeden ze čtyř dodnes žijících druhů rodu Nautilus. Žije v hloubkách přibližně od 300 do 500 metrů zejména v jižním Pacifiku (nalezeny byly u pobřeží Austrálie, Japonska a Mikronésie). Patří mezi tzv. žívoucí fosilie, protože podobní tvorové žili už před 500 miliony let, kdy ovšem dosahovaly jejich schránky až 2,5 m v průměru. Dnešní loděnky hlubinné dosahují průměru ulit okolo 20 až 25 cm. Jsou tedy desetkrát menší. Jejich potravou jsou jak živé ryby a jiní drobní tvorové, tak těla odumřelých živočichů na mořském dně. Podobně jako jiné druhy loděnek se loděnky hlubinné dožívají poměrně vysokého věku – dospělosti dosáhnou až v pátém roce života. Nám to samozřejmě trvá mnohem déle a někteří se psychické dospělosti nedožijeme nikdy. Jen se zeptejte rodičů či prarodičů, jestli se náhodou stále necítí jako kdekým cepovaní caparti...

Najděte kousek od loděnky na skále bod STÁTNÍ NIVELACE... A pak se zase vraťte na silnici a pokračujte po levé straně v chůzi až do obce Hranice. Provoz zde sice není moc velký, ale stejně se držte při kraji. V obci mineme pilu, přejdeme potok, vyfotíme se u kulatého zrcadla :) a zastavíme se až u zvoničky. Celé to zvládneme asi tak za 15 minut. Ani o tom nebudete vědět, protože vám budeme do kroku vyprávět.

Vraťme se na začátek našeho výletu ke slavné Libické stezce, po jejížž úsecích dnes procházíte.

Byla jednou z hlavních středověkých obchodních cest spojujících Čechy a Moravu. Podle některých pramenů souvisí název se jménem Ljubata. Což není jméno lepé divy slovanského původu, ale chrabrého nadšence, který prý se svojí čeledí stezku v 11. století v divokém porostu vysekal. Spojovala Čáslavský a Brněnský župní hrad a vedla z Čáslavi jako odbočka z Trstenické stezky přes Kněžice, Vilémov, Libici nad Doubravou, Ždírec nad Doubravou, Vojnův Městec, Žďár nad

Sázavou, Velké Meziříčí, Náměšť nad Oslavou, Oslavany, Ivančice a končila někde pod Brnem, kde se spojovala se stezkou Jantarovou. Ve 13. a 14. století ztrácela na významu a postupně její funkci převzala stezka Haberská, která vedla z Čáslavi na Habry, Havlíčkův Brod a Znojmo, kde se spojovala se znojemskou částí Jantarové stezky.

Představte si, jak to na stezce asi vypadalo. Všude vládlo ticho. A děsivé šero, které působilo tísnivě na zvířata i lidi. Obrovské staleté stromy nepropouštěly sluneční paprsky. Vlhko lezlo snad i pod nehty, o botkách nemluvě. Stezka vedla mezi močály a bažinami, vinula se nepropustnými pralesy, po březích a dolinami řek Doubravy, Sázavy a Oslavy. Libickou cestu hlídali strážci. Jejich úkolem bylo dát v případě hrozby nepřátelského útoku ohněm znamení a zdržovat nepřítel zaseky na cestě. (Prostě mu přes stezku naházet stromy.) Strážce měly i úkol finanční: vybírat cla a mýta ze zboží. Staraly se o schůdnost cesty a za poplatek ochraňovaly kupce před loupežníky a dravou zvěří. V pralese se nebezpečí skrývalo za každým kmenem. Za tyto služby dostávali strážci od knížete pole. Také chovali dobytek. Za vlády krále Václava II. bylo na stezkách a cestách nebývale bezpečno. Což svědčí o tom, že strážci střežili opravdu dobře. V pozdějších dobách dozor ochaboval, za Otty Braniborského a Jindřicha Korutanského bylo nebezpečno cestovat bez početného vojenského doprovodu. Za Jana Lucemburského provozovaly beztrestně své řemeslo celé loupeživé hordy. Pořádek udělal až Karel IV. Vyplatil mnoho hradů ze zástavy, vyslal na ně stálé strážní posádky a loupeživé rytíře trestal smrtí.

My snad na loupeživé rytíře nenarazíme, zato však potkáme zvoničku a křížek.

Podívejte se na křížek s Ježíšem.

7. Opište druhé slovo.

Od zvoničky pokračujeme ještě kousek až k místu, kde narazíme na žlutou turistickou stezku, po které se vydáme doleva. K zámku to máme už je kousíček – jediný kilometr.

Podívejte se na ukazatel turistických cest.

8. Kolik kilometrů je to do Mladin?

Žlutá značka nás v závěrečné fázi cesty vede kolem rybníka, který se jmenuje Rohlík.

Kdo má had? Kdo by si dal rohlíček s máslem a šunkou? Nebo byste radši vsunuli do úst něco lepšího? Jak je libo. :)

Značka vás kolem zámeckého parku a soch přivede až k zámku a také ke Krámku s dobrotami, kde si můžete něco koupit. A nejen to!

Copak to na vás kouká z tajenky? :)

Divné slovo, že? Nepřipomíná vám náhodou ponorku kapitána Nema ze slavného románu Julese Verna? Připomíná, že? Ale dnešní výlet s tímto románem nemá nic společného. Slovo z tajenky je to totiž latinským názvem živoucí fosilie – loděnky. Právě té, kterou jste dnes potkali. Vzpomenete si, kde to bylo? Ve skalách u hejkalů.

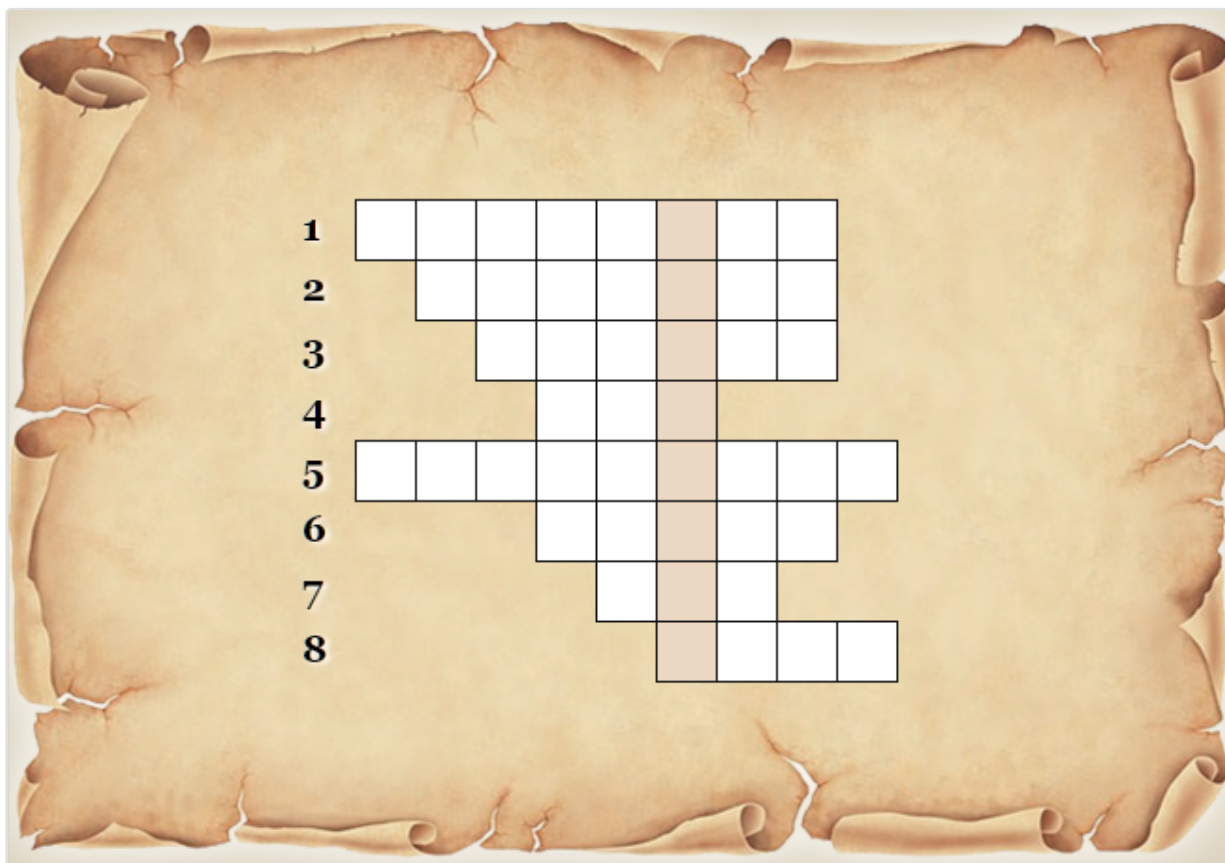
Máte vyluštno. Teď už stačí dojít do Krámku s dobrotami nebo dojet do Informačního centra Chotěboř, kde na vás čeká dáreček. Hezky za něj poděkujte, my děkujeme také. Samozřejmě ne za dáreček, ale za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! :)

V textu byly použity mj. texty z webu: www.zamekmalec.cz, libice.vladas.cz/libecka-stezka, www.malec.cz a z knížky Pověsti z Chotěbořska od Ivy Stehnové z Informačního centra Chotěboř. Moc za ně děkujeme.

Otázky k tajence

1. Jakou barvu má jazyk psa?
2. Opište slovo nahoře.
3. Jak se jmenuje žena napravo?
4. Opište poslední číslici z letopočtu.
5. Doplňte plodinu z písničky.
6. Jak se jmenuje plod dubu?
7. Opište druhé slovo.
8. Kolik kilometrů je to do Mladin?

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail veldo@veldo.cz. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.